

TİP'İN KURULUŞU

Aydınlık Dergisi, 5 Ocak 1997

Yıldırım Koç

Günümüzdeki tartışmalara ışık tutması açısından, Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) kuruluşunu anımsamakta yarar var.

TİP, 13 Şubat 1961 tarihinde, 1961 genel seçimlerine katılabilmek için parti kurulmasına izin verilen son günde, 11 sendikacı ve Kemal Türkler'in şoförü (Adnan Arkin) tarafından kuruldu. TÜRK-İŞ üyesi İstanbul İşçi Sendikaları Birliği'nde etkili olan sendikacıların bir bölümü, herhangi bir yetkili organ kararı olmaksızın ve bir parti programı bulunmaksızın, mevcut parti boşluğundan yararlanmak amacıyla bir siyasal parti oluşturdular. Bu dönemde Kurucu Meclis üyesi olan sendikacı Ömer Karahasan bu süreci şöyle anlatmaktadır¹:

"TİP'in en başta gelen özelliği, iktidara gelip geçmiş partilerin işçilere ve işçi meselelerine sırt çevirişinin sonucu olarak doğmuştur. Uzun yıllar sendikacılar, kendi aralarından bazılarının milletvekili olarak Meclis'e seçtirilmesini öteki partilerden istemiş, beklemiş ve bu yolda bir çok çabalar göstermişlerdir. Fakat büyük partiler sendikacıları bir kaç kişilik kontenjan tanımış, seçilen sendikacılar milletvekili sıfatını 'işçi' olarak değil, 'parti' milletvekili olarak kullanmışlardır. Zaten sendikacılar arasında seçilen milletvekillerinden çoğu ikinci bir seçimde aday gösterilmemiş veyahut kazanma şansı çok zayıf olan liste sonlarında gösterilip kazanamayınca tekrar sendikacılığa dönmemiş ve işadımı olarak hayatlarını devam ettirmeyi daha yararlı bulmuşlardır."

Parti kurulmadan önce İstanbul'da toplantılar yapıldı. Ancak Şubat ayı başında TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Halil Tunç'un bir açıklamasında, TÜRK-İŞ'in kurulacak partiyle bir bağının olmadığı belirtildi. Nuri Beşer ve Seyfi Demirsoy da, kuruculuk önerisini kabul etmediler. Ancak, buna karşın, TİP'in tüzüğüne, örgütün feshi halinde malların TÜRK-İŞ'e devredileceği hükmü kondu².

TİP, işçilerin büyük bir bölümünün Demokrat Parti'yi desteklediği koşullarda, programsız ve aydınlardan kopuk bir sendikacılar partisi olarak doğdu. TİP'in programı, kuruluşundan yaklaşık 6 ay sonra, iki aydın tarafından hazırlandı. Program, güncel siyasal, toplumsal ve demokratik taleplerin bir bölümünün özeti biçimindeydi³.

TİP, 1961 seçimlerine giremedi. Ancak 31.12.1961 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Saraçhane mitinginden sonra, Seyfi Demirsoy'un girişimiyle Çalışanlar Partisi kurma çalışmaları yoğunlaşınca, TİP'e yönelik eleştiriler arttı. Özkal Yici, 7.3.1962 tarihli Yön Dergisi'nde TİP'in kuruluş sürecini şöyle anlatıyordu⁴:

"Bu arada siz, İstanbul İşçi Sendikaları Birliği'nin birkaç yöneticisi de, alelacele oturup bir siyasal parti kurmayı kararlaştırdınız... Pek yakında üniversiteden, avukatlardan, iktisatçılardan geniş iltihaklar bekliyoruz, dediniz. Yine de bekledik ve bu bekleyişin sonunda bize verdiğiniz, ufak ve yetersiz bir programın dışında sadece hayal kırıklığı oldu... Adeta bir siyasal parti değil de, bir sendika kurmuş oldunuz."

TİP başarılı olamayınca ve bu arada Çalışanlar Partisi girişimi önem kazanınca, TİP yönetimindeki sendikacılar aydınlarla ilişkileri geliştirmeye ve parti tüzüğüne kuruculara sağladığı yetkilere dayanarak, aydınlardan bir genel başkan belirlemeye çalıştılar.

¹ Karahasan, Ö., Türkiye Sendikacılık Hareketi İçinde Zonguldak Maden İşçileri ve Sendikası, Ankara, 1978, s.639.

² Aren, S., TİP Olayı, 1961-1971, Cem Yay., İstanbul, 1993, s.32, 34.

³ TİP, Türkiye İşçi Partisi Programı, İstanbul, 1961, 16 s.

⁴ Yici, Ö., "Türkiye İşçi Partilerine Açık Mektup," Yön, 7.3.1962, s.2.

TİP'in genel başkanlığı önerilmesi düşünölen ve tartışılan kişiler şunlardı⁵: Prof.Z.F. Fındıkoğlu, Ali Rıza Arı, Dr.EkmeI, Mehmet Ali Aybar, Orhan Arsal, Sabahattin Zaim, Sedat Erbil, Yaşar Kemal, Prof.Sabri Esat Siyavuşgil, Esat Tekeli, Nadir Nadi, Esat Çađa.

Sonunda Mehmet Ali Aybar üzerinde anlaşma sağlandı ve TİP, 9 Şubat 1961 günü Aybar'a teslim edildi. TİP, bu tarihten sonra, sendikacılar partisi olmaktan çıkarak, sosyalist bir partiye dönüştü.,

Sadun Aren'in belirttiği gibi, "12 işçi-sendikacının kurmuş oldukları TİP'in, Aybar'ın genel başkan yapılmasından sonraki TİP'le hiçbir ilgisi ve benzerliği yoktur."⁶

Sendikacılar partisi olarak kurulan TİP'in, günümüzün siyasallaşma süreci ve partileşme tartışmalarıyla da fazla bir ilgisi ve benzerliği yoktur.

⁵ Sülker, K., "5. Yıldönümünde TİP'in Kuruluşu ve Başarılı Mücadelesi, "Eylem, No.28, 15.2.1966, s. 13.

⁶ Aren, S., a.g.k., s.33.